
УДК 801.311

Галина Голосовська (м. Київ)

АКТИВНІ ДІЄПРИКМЕТНИКИ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ: УЖИВАТИ ЧИ НІ?

Статтю присвячено актуальній темі функціонування активних дієприкметників у сучасній українській літературній мові. Запропоновано можливі способи заміни цих форм, вказано на специфіку їхнього вживання.

Ключові слова: активний дієприкметник теперішнього часу, дієприкметник, віддієслівний прикметник, прикметник, дієслово.

Невластиві українській мові форми активних дієприкметників теперішнього часу на кшталт *діючий*, *існуючий* є потужним джерелом її забруднення. Порівняно з помітними лексичними помилками похибки морфологічного плану є менш виразними, але від того вони не перестають бути вадами. “Відступи від морфологічних і синтаксичних норм української літературної мови знижують рівень культури мовлення ще більше, ніж лексичні огріхи” — зауважує О. Пономарів [5: 156].

Очищення мови від форм на **-чий** не вдається розв’язати протягом уже тривалого часу, оскільки слова на взірць *існуючий*, *діючий*, *домінуючий* тощо давно і глибоко вкорінені в українську мову. Попри це вони залишаються чужими для її структури. «Ці форми не властиві українській мові, у наших класиків — непопулярні. Вони характерні для російської мови. Розвиток цивілізації вимагає доцільних запозичень з будь-якої мови, в тому числі й з російської, але не можна толерувати запозичень, які карикатурно звучать» [1: 153]. «Вдаючись до калькування іншої мови, мова, яка калькує, занедбує свої власні мовотворчі можливості, висушує джерела своєї самобутності, і, як показує практика, — завмирає. ...неоковирна лексика упосліджує саму мову, відбиває охоту вживати таку мову, бо це не мова Шевченка, Франка чи Лесі Українки, а штучне язичіє...» [2: 56].

Відомі мовознавці ще на початку ХХ ст. наголошували, що згадані форми *ніколи* не були властиві живому народному мовленню, яке й лягло в основу української літературної мови. Відсутність в українській мові згаданих форм Ю. Шевельов називає однією з її особливостей.

Українські граматики радянських часів О. Синявського, Г. Гладкого, М. Сулими, О. Курило, П. Горецького та І. Шалі, Г. Сабалдири і М. Грунського заперечують існування дієприкметників на **-чий**, **-(в)ший** в українській мові. Такої ж думки дотримувався й П. Житецький, зазначаючи, що згаданих форм *зовсім* немає в народній мові.

О. Курило форми на **-чий** (ц.-сл. **-щий**): *робу́ча, як бджола; бачу́чі очі; маю́чі люде; знаю́чий, як циган до пасіки* тощо називає прикметниками дієслівного походження [4: 18]. Як віддієслівні прикметники згадані форми кваліфікує і М. Сулима [7: 73]. Дієприкметниками дослідники вважають *лише* пасивні віддієслівні форми минулого часу на **-ний**, **-тий**: *писа-ний, несений, пошитий, узятий, молотий, мелений* тощо. Сучасне і відоме їм стародавнє українське народне мовлення та *добірня* письменницька мова не вживали активних дієприкметників теперішнього часу.

І. Вихованець у «Теоретичній морфології української мови» зазначає: «Дієприкметник — різновид віддієслівного прикметника з нейтралізованими основними дієслівними категоріями часу, способу й особи та збереженою дієслівною категорією виду, який у морфологічному плані має... сукупність прикметникових грамемних флексій категорій роду, числа й відмінка, виконує... функцію узгодженого... другорядного члена речення...» [10: 150]. Він же далі зауважує: «З формально-граматичного погляду дієприкметник розчленований на прикметникові синтетичні та дієслівні аналітичні утворення. Синтетичні дієприкметникові форми входять до класу прикметників, бо виступають у присубстантивних позиціях і виконують прикметникові функції» [10: 400].

Активні дієприкметники дуже поширені в російській літературній мові, куди вони потрапили з мови церковнослов'янської. Цікаво, що в російському народному мовленні форм на зразок *кричащий, улыбающийся, пришедший* тощо немає [7: 72]. Наявні ж у російському народному мовленні форми згаданої категорії прикметників за способом творення, значенням, функціями і навіть системою наголошування схожі з українськими народними. Порівняймо, наприклад, російські: *гремучая змея; зыбу́чие пески; кипучая деятельность; плакучая ива; сидячая работа; стоячая вода; сыпучие продукты; глаза завиду́ющие, руки загребу́ющие* та українські: *балаку́ча жінка; гавку́чий собака; палю́че сонце; брику́чий кінь; родю́чі ґрунти; тягу́че тісто; очі завиду́ючі, руки загребу́ючі; я на горілку не прагню́чий* (Б. Грінченко); *сплю́щий пес не угонить зайця* (М. Номис) тощо.

Широковживані у народно-розмовному мовленні та українській літературній мові слова прикметникового типу на **-чий**, **-ший** мають яскраве емоційне забарвлення. Деякі з них утворені від прикметників (*добрячий, багатючий, злющий, білющий, важнючий* тощо), а багато й від дієслівних коренів (*кусючий, гавкучий, брикучий, дряпучий, прагну-*

чий, пахнучий тощо). Останні давно втратили дієслівні характеристики і, передаючи сталу ознаку предмета чи істоти, є звичайними прикметниками: *квітучий край; охочий (не бажаючий) взяти участь; трудящий (не працюючий) люд; сліпучий (не осліплюючий) промінь* тощо.

Втрата дієслівних ознак у прикметниках на **-чий** відбита у наголошених суфіксах **-уч/-юч, -ач/-яч, -ущ/-ющ, -ащ/-ящ**, приєднаних одразу до кореня слова без жодного проміжного голосного, порівняймо, наприклад: *кусочий собака і кусаючий собака; балакуча жінка і балакаюча жінка* тощо.

Ці дієслівні прикметники ні будовою, ні наголосом не відповідають часто утворюваним всупереч законам української мови дієприкметникам від того ж дієслівного кореня.

Часом сама лише зміна наголосу здатна перетворити прикметник на активний дієприкметник. Зокрема, прикметники *знаючий, маючий*, уживані у народному мовленні, сьогодні чуємо з наголосом на **а**, що перетворює їх на активні дієприкметники теперішнього часу, які потребують уже залежної форми іменника у знахідному відмінку. О. Курило наводить приклади *маючі люде* та *знаючий, як циган до пасіки* за “Кобзарем” Т. Шевченка [4: 18].

На початку ХХ ст. твори деяких українських письменників рясніли активними дієприкметниками теперішнього часу. Цей факт М. Сулима коментував так: “Хоча таких прикладів багато, проте це не означає, що форми стали нормою української мови. Це сурогати, намул” [7: 74]. Кількісне зіставлення цих форм з нормативними у 30-ті рр. ХХ ст. було на користь останніх.

Поява дієприкметників на **-чий** у мові інтелігенції та творах письменників Східної України спричинена впливом російської літературної мови, а у творах Т. Шевченка — церковнослов'янської.

У Галичині ці форми з'явилися під впливом польської літературної мови. Церковнослов'янсько-російсько-польський вплив підсилено було ще й виходом на початку минулого століття деяких граматик з української мови, куди автори необачно внесли приклади з церковнослов'янської, російської та польської граматик, забувши про природу української мови. Ці граматики, за якими вчилися малоосвічені або неосвічені прості люди (і насамперед школярі), підсилені літературним російським (у Східній Україні) та польським (у Галичині) оточенням з його нормативним уживанням дієприкметників на **-чий**, не могли не вплинути на якість знань тих, хто за ними вчився. Враховуючи потужно впроваджувану на той час українізацію міщан Східної України, можна зрозуміти, що саме згадані чинники сприяли поширенню та закріпленню цих форм по всіх регіонах України.

Завдання української інтелігенції за умов, що склалися, О. Курило визначала так: “Така мова не дає збагнути змісту тим, хто черпає свою освіту в популярно-наукових виданнях, тобто українській півінтелігенції... Вони-бо — люди народу, села; їхня думка пливе за народною психологією, їм важко підігнати чужі їм звороти сучасної української

літературної мови під своє розуміння. І чи така літературна мова, яка є в багатьох спеціально-наукових та популярно-наукових виданнях, підручниках, не зіпсує української народної мови? І що більше українська інтелігенція хоче стати в пригоді народові, то більше вона повинна використовувати українську народну мову, повинна вчитися від народу *висловлювати його думками, його психологією мови наукові правди*. Такий є єдиний нормальний шлях, яким може йти розвиток української літературної мови.

Усталеної в широкому розумінні української наукової літературної мови ми ще не маємо, і чи така неусталеність не стане їй (мові) десь у пригоді саме тим, що дає їй найширші можливості мати народну основу і розвитком своїм йти за розвитком народної мови. Інакше б сказати: вона ще має в собі можливість стати такою мовою, якою б сам народ заговорив, дійшовши нормальним шляхом відповідного культурного рівня” [4: 12-13].

Однак, попри такий сильний тиск на норми української мови з боку сусідніх мов, дослідники зазначали, що “...за останні роки і в українських друкованих працях, і в мовленні інтелігенції дуже зменшилися форми на **-чий, -щій, -ший**. Ще трохи і ці сурогати зовсім зникнуть і українська літературна мова стане ще чистішою з народно-масового погляду” [7: 74]. Ю. Шевельов пояснив це могутнім процесом нормалізації, очищення української мови у 20-ті рр. ХХ ст. Його провадили просвітницькі товариства української мови і та частина української інтелігенції, що після революції 1905 р. повернулася до Східної України саме з метою поширення і зміцнення української мови по містах, а також ентузіасти-галичани [12: 105].

Звичайно, очищенню мови сприяла і поява праць згадуваних уже мовознавців, зокрема й О. Курило та М. Сулими, які ставили перед собою суто практичні цілі: “...стати хоч трохи своїми увагами у пригоді сучасній українській літературній мові, щоб, на її характерні хиби вказавши, подати їй правильні форми та звороти, а перш за все вказати на ті особливості в українській народній мові (підкреслення наше — Г. Г.), що їм мало, а то й зовсім не приділяє уваги сучасна українська літературна мова у широкому розумінні, тобто і мова красного письменства” [4: 17].

Українська мова справді очистилася б від чужорідних елементів, якби в ті часи різко не згорнули процесів українізації, а в наступні десятиліття не посилювали тиск на українське народне слово, не нищили б українських мовознавців.

Реформа українського правопису, «...який майже без змін функціонує й сьогодні» [1: 215], спричинила значне подальше зросійщення української мови. Позиція цього нормативного документа щодо дієприкметників на **-чий** виявилася розпливчастою. У 2-му томі фундаментальної праці Інституту мовознавства АН України «Сучасна українська літературна мова. Морфологія» зазначено, що активні дієприкметники теперішнього часу можна утворювати від дієслів усіх класів, окрім ХІІ (дієслово “бігти”) [8: 410].

Шкільні підручники з української мови подають матеріал про утворення дієприкметників на **-чий**, підкріплюючи його відповідними вправами. І що далі, то природніше вводять до української мови ці форми. Проте, у підручнику від 1966 р. (видавництво “Радянська школа”, автор Б.М. Кулик) подано примітку до відповідного правила, де зазначено, що такі форми в українській мові вживані рідко.

Підручник від 1987 р. (видавництво “Радянська школа”, колектив авторів) у примітці, надрукованій жирним шрифтом, пояснює відмінність між прикметником *гримучий* та дієприкметником *гримлячий*. Чим ще раз підтверджує існування останнього і безлічі йому подібних в українській мові.

Сучасні дослідники слушно зазначають, що сьогодні суржик і перенасичення російськими формами існують уже серед галичан (у лексичі домашнього вжитку та подекуди і в інтелектуальній сфері). Оминути дієприкметникові форми не вдається навіть деяким мовознавцям. Ось приклади з сучасних мовознавчих праць: *пануюча нація*; *постійно діючий млин* [6: 14, 95], *цементуючий фактор*¹, *існуючий стан справ*; *діючий*², *вдосконалення існуючих правил*³.

Це свідчення глибокого вкорінення чужих форм у структуру української мови.

2001 р. в київському видавництві “Либідь” побачив світ підручник “Сучасна українська мова” [9] для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів. У ньому поряд з формами *люблячий*, *темніючий*, *виконуючий*, *правлячий*, *відпочиваючий*, *догораючий* подано *лежащий* та *реву́чий*, які, маючи наголошені та приєднані одразу до кореня суфікси **-ач**, **-уч**, істотно відрізняються від попередніх. Згадаймо, наприклад, Шевченкове: “...лани широкополі, і Дніпро, і кручі було видно, було чути, як реве реву́чий” та “Тону́чий і бритви хопиться” (М. Номис) тощо. Тут форми *тону́чий*, *реву́чий* позбавлені дієслівних ознак, зазнали транспозиції, змінили свою синтаксичну функцію, перетворилися з другорядного члена речення на головний. Те саме стосується й терміна *телеведучий* (*Телеведучий запросив гостей до студії*).

Варте уваги, що О. Курило до форми *люблячий* наводить народний варіант *люб’ячий*. О. Кобилянська у листах до родини замість широковживаного нині *наступаючий* (Новий рік), використовувала іменник **наближення**: “*Вітаю Вас, дорогі мої, зі зближенням Нового року!*” Радимо замість “*З наступаючим* (Новим роком, Різдом Христовим тощо) вживати “**З наближенням** (Нового року! Різдва Христового! ...), або як радить І. Вихованець (*Вітаю з передсвятком... або Вітаю зі святком* (Різдом Христовим, Великоднем, Новим роком тощо) — без позначення часової наступності)⁴.

¹ Українське термінознавство, 1994. – С. 21.

² Культура слова, 2000. – С. 137.

³ Державність української мови, 2000. – С. 159.

⁴ Українська мова, 2004. – № 4. – С. 28.

Суперечлива позиція граматистів щодо активних дієприкметників теперішнього часу спричинює подальше їх використання як в усній, так і в писемній формі української літературної мови. Дослідники цієї теми часто спираються на приклади вживання форм на **-чий** у творах українських письменників, зокрема класиків: "...а проміж їх (хвиль) шумом долітав голосний, могучий, *лаючий* голос, що аж земля задрижала..." [8: 416]. Проте за системою наголошування цей віддієслівний прикметник стоїть в одному ряду зі словами *видіючий, знаючий, маючий, мелючий*, а отже, має такий самий наголос (*лаючий*) і вказує лише на ознаку предмета.

Підтверджує цей факт список віддієслівних прикметників з українського народного мовлення, наведений у праці О. Курило [4: 19-24].

Уважаємо за потрібне подати ці прикметники за цитованою працею.

Аку́чий, оку́чий — *рос.* акающий, окающий (про говірки)
Балаку́чий=балакливий
Бачу́щий=бачу́чий, що добре бачить
Беру́чий
Блага́щий, благу́щий — *рос.* умоляющий
Блиску́чий
Болю́щий, болю́чий
Брику́чий
Везу́чий — що добре везе
Видію́щий, видю́чий — 1)=видимий (явний). 2) Протизначник до поняття «сліпий», *рос.* зрячий
Гавку́чий
Гну́чий=гну́чий
Говору́чий — 1) протизначник до «німий». 2) Говіркий *рос.* разговорчивый
Годя́щий — 1) Годящий на віник та на смітник. 2) Ні з чим і вирядити; ні сорочечки, ні одешинки годящої МВ.І, 52.
3) Годящий (*рос.* понимающий) тесля Гр.
Гомону́чий
Гору́чий
Горя́щий — *рос.* горящий
Гудю́чий
Дрімлю́чий, дрімучий — сонливий
Дряну́чий — 1) що має властивість дряпатися. Кіт дряпучий; 2) задержуватий
Живу́чий, живу́щий — *рос.* животворный.
Добув води живучої Рудч. II, 82. 2) *рос.* живучий
Заваля́щий — мало придатний, поганий
Завиду́щий — заздрісний
Загребу́щий — жадний
Заробя́щий — що добре заробляє
Заробля́щий — що живе з зарібку
Колю́чий — що сильно коле, що має властивість колоти

Котю́чий — 1) що легко котиться; 2) плідний (про вівцю, кішку)
Кругоду́чий — поворачивающийся в виде круга
Кусю́чий
Ламу́чий=ламкий, що легко ламається
Лаю́чий — що часто лається
Лету́чий — що має властивість літати
Линю́щий — що має властивість линяти
Лову́чий — 1) що вмiє ловити; 2) =ловецький
Лопотю́чий — що сильно лопотить
Любу́чий — що привітно, з любов'ю ставиться
Мелю́чий — *рос.* мукомольный (про млин)
Меру́щий=мерлий — мрець
Мину́щий — *рос.* скоропребывающий, тленный
Мисля́чий
Мовчу́щий=мовчазний
Невидю́щий 1) =невидимий — сліпий; 2) невидний
Невиру́щий — безсмертний
Невсипу́щий — невтомний
Невтерпу́чий — *рос.* нестерпимый
Немину́чий — *рос.* неминуемый, неизбежный
Непиту́щий — той, що не п'є горілки, вина.
Непосидя́щий, непосидю́чий — *рос.* непоседливый
Несу́ща — що добре несеться (про свійську птицю)
Нетерпля́чий, нетерп'я́чий — *рос.* нетерпеливый
Орудю́щий (У словнику Грінченка це слово подано з наголосом на корені — *Г.Г.*) —

орудник, *рос.* руководитель, командуючий
Орючий — що добре оре
Палючий — *рос.* жгучий
Пам'яту́чий=пам'ятливий
Пахну́чий, пахню́чий, пахню́щий, пахнячий, паху́чий, паху́щий — запашний
Пекучий
Плачу́щий — *рос.* плачущий
Плодо́чий=плідний
Покотю́щий див. котю́чий
Посидя́чий — *рос.* усидчивий
Прагну́чий — жадливий
Роботя́чий=робучий=робітливий=робітний
Родю́чий — що добре родить
Ростю́чий=ростовитий, що швидко росте

Скачу́чий — що має властивість скакати
Скрипу́чий
Слуха́чий — що слухає, *рос.* слушающий
Співу́чий, співу́щий=співливий
Сплю́щий-сонливий
Сп'я́чий — що спить, *рос.* спящий
Сцілю́щий див. цілю́чий
Терпля́чий, терпля́чий — *рос.* терпеливий
Тону́чий — що тоне, *рос.* утопающий
Тягу́чий — що має властивість тягатися, розтягатися, пружистий
Тямучий, тямучий — *рос.* смыслящий, толковий
Цілю́чий, цілю́щий, сцілю́щий — 1) що має властивість сціляти, тобто злучати в одно ціле; 2) *рос.* живительный, целебный.

Ними активно користуються українські письменники, знавці народної мови: «*Нічим отверзуться уста, Прорветься слово, як вода, І дебрь-пустиня неполита, Зцілющою водою вмита Прокинеться...*» (Т. Шевченко); «*Мужича правда єсть колюча, а панська на всі боки гнуча*» (О. Котляревський); «*Очі у всіх видюці, вуха чуйні*» (М. Коцюбинський); «*Я не питущий, отже, не підкочуйтесь до мене з чаркою*» (В. Кучер). Тут доречно навести поради Г. Кочура 1983 року перекладчеві Й. Кобову: «Ви пишете, що... більшість слів, які я визнав за русизми є у класиків і в сучасних письменників. Знаю, і все ж таки прошу Вас не вживати таких, якщо є замітники. Нинішнє становище української мови таке, що чистоти її треба пильнувати якомога і всіма можливими способами» (підкреслення наше — Г.Г.). На жаль, минулі з того часу 27 років, зробили це застереження ще актуальнішим. С. Караванський з цього приводу наголошує: «Той, хто взяв на себе місію боронити українську мову, має боронити її до кінця, передусім контролюючи самого себе: чи не є він носієм суржику? Бо хибна форма, вжита літератором, артистом, культурним діячем, повториться згодом у мільйонах суржикових копій» [2: 17].

Найвні на сьогодні в українській літературній мові форми на **-чий** умовно можна поділити на три групи. Першу становлять дієприкметники, неприродність яких відчуває більшість мовців і тому їх не використовує: *заходяче* сонце, *бережучий* добро, *пам'ятаючий* дитинство, *характеризуючий* факт.

До другої групи належать форми, частовживані пересічними мовцями, але значно рідше використовувані освіченими людьми (*командуючий* флотом, *завідуючий* відділом, *руйнуючий* вплив, *потребуючий* допомоги) тощо.

Третю групу утворюють дієприкметники, що їх самі мовознавці часом не вирізняють як чужорідні для української мови (*існуючий* лад, *діючі* правила, *віруючі* люди, з *наступаючим* святом, *вражаючий* факт,

виконуючий обов'язки, керуючий справами) тощо. Коло цих форм доволі чітко окреслене: здебільшого це назви посад, зокрема й терміни офіційно-ділового стилю.

Українське народне мовлення демонструє великий запас власних засобів для відтворення російських, польських та інших конструкцій дієприкметникового типу. М. Сулима свого часу радив використовувати 5 найпридатніших способів, аби уникати вживання активних дієприкметників теперішнього часу:

1) описовий зворот зі словами **хто, що**: *хто їхав (не їхавший)* — Б. Грінченко; *чари, що спиняють хмари (не спиняючі)* — Ів. Франко;

2) дієприслівник: *не маючи (замість немаючий) недостачі в одязі* (П. Мирний);

3) прикметник: *і завтра, і дальшого (не слідуючого) дня ходити* (Сл. Гр.);

4) іменник: *завідувач (не завідуючий); тимчасовий виконавець (визконувач) обов'язків (не виконуючий);*

5) пасивний дієприкметник: *розбитий (не розбившийся) аероплан* [4: 72-73].

С. Караванський, зважаючи на нинішню мовну ситуацію в Україні, наводить двадцять чотири способи, водночас зазначаючи «Наведені тут 24 способи заміни важкомовних дієприкметників аж ніяк не вичерпують усіх словотворчих можливостей нашої мови. Практично, ці можливості — невичерпні» [1: 167].

Ми наведемо 15 найуживаніших способів заміни згаданих форм:

1) за допомогою іменника у формі наз. в.: *відпочивальники (не відпочиваючі); зростання хвили репресій (не зростаюча хвиля);*

2) іменника-прикладки: *бізнесмен-початківець (не початкуючий); одяг для мам-годувальниць (не годуючих);*

3) іменника у формі род. в.: *лампи енергозбереження (не енергозберігаючі);*

4) іменника з прийменником **для**: *деталі для комплектування (не комплектуючі);*

5) прикметника (однокореневого): *комплектіві деталі (не комплектуючі), кроковий екскаватор (не крокуючий); осяйна усмішка (не сяюча);*

6) прикметника-синоніма: *нинішні, теперішні, здавна усталені норми (не існуючі)*. У цьому випадку форму потрібно обирати залежно від контексту. *Променисті очі (не сяючі);*

7) складного прикметника: *працелюбний, волелюбний, вітролюбний хлопець (не люблячий працю, волю, вітер);*

8) прикметника з фінальною частиною **-альн(ий)**: *освіжувальний напій, вітер, душ (не освіжаючий);*

9) прикметника з прийменником **для**: *характерний для (кого?) (не характеризуючий);*

10) дієприслівникового звороту: *п'ючи непереварену воду (не п'ючий); мешкаючи у Києві (не мешкаючий);*

11) за допомогою дієслова: **не працює світлофор** (замість непрацюючий);

12) за допомогою усунення з тексту зайвого за змістом активного дієприкметника: **постійна виставка** (замість постійно діюча);

13) активного дієприкметника минулого часу: **зрбсла хвиля** (**не** зростаюча);

14) пасивного дієприкметника на **-н(ий), -т(ий)**: **розламаний** (**не** розламуючийся); **усталений** (**не** існуючий), **розбитий автомобіль** (**не** розбившийся). В останніх двох випадках слід уважно перевіряти, чи дозволяє такі заміни контекст;

15) за допомогою підрядного речення: **що/який скаче/плаче** (**не** скачучий, плачучий). Цим способом варто скористатися за умови, якщо жоден з попередніх способів не вдається застосувати.

Здається, найскладніше вилучити форми на **-чий** з термінології. У терміносистемах усіх галузей знань таких форм існує значна кількість. Проте, уважний аналіз кожної з них дасть змогу знайти власне український відповідник.

Отже, в сучасному українському мовознавстві не викликає заперечень існування пасивних дієприкметників на **-ний, -тий**. Зважаючи на те, що активні дієприкметники теперішнього часу не характерні для української мови, на чому наголошують дослідники, пропонуємо замінити їх за допомогою поданих вище 15-ти способів.

1. *Караванський С.* Пошук українського слова, або боротьба за національне «Я». — К. : Видав. центр «Академія», 2001. — 233 с.
2. *Караванський С.* Секрети української мови. — Л. : БаК. — 2009. — 343 с.
3. *Караванський С.* Книга-журнал одного автора. — Л. : Бак. — 2010. — 239 с.
4. *Курило О.* Уваги до сучасної української літературної мови. — К. : Основи, 2004. — 303 с.
5. *Пономарів О.Д.* Культура слова. Мовностилістичні поради. — К. : Либідь, 1999. — 239 с.
6. Про Український правопис і проблеми мови. — Нью-Йорк — Львів : Наукове товариство ім. Шевченка, 1997. — 233 с.
7. *Сулима М.* Українська фраза. — Харків-друк, 1928. — 97 с.
8. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. / За заг. ред. І.К. Білодіда — К. : Наук. думка, 1969. — 583 с.
9. Сучасна українська мова. / За заг. ред. О.Д. Пономарева. — К. : Либідь, 2001. — 399 с.
10. Теоретична морфологія української мови. / І. Вихованець, К. Городенська. — К. : Пульсари, 2004. — 398 с.
11. Український правопис. / 4-е видання. — К. : Наук. думка, 1993. — 236 с.
12. *Шевельов Ю.* Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900-1941). Стан і статус. — Чернівці : Рута, 1998. — 207 с.

Halyna Holosovska (Kyiv)

ACTIVE PARTICIPLES IN LITERARY UKRAINIAN: TO USE OR NO?

The article is dedicated to the actual topic of the functioning of active participles with the suffix **-chyi** in the modern Ukrainian literary language. Possible ways to replace these forms, indicated the specificity of their uses are preposed.

Keywords: active participle present with the suffix **-chyi**, participle, verbal adjective, adjective, verb.